

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

KO'RISHDA NUQSONI BO'LGAN BOLALAR

Tursunboyeva Dinora Olimjon qizi

Pardayeva Charos O'rinboy qizi

Xasanova Sevara Abil qizi

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti 512-22 513-22 guruh talabalari

Telefon nomer: +998904947774

Annotatsiya: Ushbu maqolada ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarning duch keladigan muammolari va ularni hal qilish yo'llari tahlil qilingan. Maxsus ta'lim, texnologiyalar va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash orqali bunday bolalarning imkoniyatlarini kengaytirish muhimligi ta'kidlangan.
Kalit so'zlar: Ko'rish nuqsoni, maxsus ta'lim, texnologiyalar, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash

Annotation: This article analyzes the challenges faced by children with visual impairments and explores ways to address them. The importance of special education, technologies, and social support in expanding the opportunities for such children is emphasized.

Keywords: Visual impairment, special education, technologies, social support

Аннотация: В статье анализируются проблемы, с которыми сталкиваются дети с нарушением зрения, и рассматриваются пути их решения. Подчеркивается важность специального образования, технологий и социальной поддержки для расширения возможностей таких детей.

Ключевые слова: Нарушение зрения, специальное образование, технологии, социальная поддержка

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar: muammo va yechimlar

Ko'rish qobiliyati cheklangan bolalar dunyoqarash va bilim olishda sezilarli qiyinchiliklarga duch keladilar. Bu muammo nafaqat ularning ta'lim jarayonida, balki kundalik hayotda ham to'siqlarga olib keladi. Shu sababli, ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash jamiyatning muhim vazifalaridan biridir.

Ko'rish nuqsonlarining sabablari

Ko'rish qobiliyatidagi cheklovlar tug'ma yoki orttirilgan bo'lishi mumkin. Tug'ma sabablarga quyidagilar kiradi:

Irsiya kasalliklari;

Homiladorlik davrida onaning sog'lig'ida yuzaga kelgan muammolar (masalan, virusli infeksiyalar yoki toksik ta'sirlar).

Orttirilgan sabablarga esa quyidagilar sabab bo'lishi mumkin:

-Ko'z jarohatlari;

-Yuqumli kasalliklar (masalan, qizamiq, qizilcha);

-To'g'ri davolanmagan yoki nazorat qilinmagan ko'z kasalliklari.

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarning qiyinchiliklari

1. Ta'lim olishdagi muammolar

Bolalar an'anaviy o'qitish usullari bilan bilim olishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Bu ulardan maxsus didaktik materiallar va texnologiyalarni talab qiladi.

2. Ijtimoiy muhitga moslashish

Ko'rish nuqsoni bo'lgan bolalar tengdoshlari bilan ijtimoiy muloqot qilishda qiynalishlari mumkin. Bu esa o'ziga ishonchning pasayishiga va izolyatsiyaga olib keladi.

3. Mustaqil harakatlanish

Ko'rish qobiliyati past bolalar mustaqil harakatlanishda qo'shimcha yordamga muhtoj bo'ladilar. Bu ularning kundalik faoliyatini cheklaydi.

Muammo yechimlari

1. Maxsus ta'lim muassasalari

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun maxsus maktablar tashkil etilishi zarur. Ushbu maktablarda qo'shimcha moslashgan o'quv vositalari va maxsus tayyorlangan o'qituvchilar xizmat ko'rsatadi.

2. Innovatsion texnologiyalardan foydalanish

Brayl yozuvi, ovozli kitoblar, va maxsus ilovalar yordamida bolalarning bilim olish imkoniyatlari kengayadi.

3. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash

Bolalarning oilalari va atrof-muhitini ko'rish qobiliyati cheklangan bolalarni qabul qilishga tayyorlash muhimdir. Jamiyatda inkluziv madaniyatni rivojlantirish orqali ularga ko'mak berish mumkin.

4. Erta tashxis va davolash

Ko'rish qobiliyatining pasayishini erda aniqlash va muolajani to'g'ri tashkil etish muammoni yengillashtiradi. Buning uchun muntazam tibbiy ko'riklar muhim ahamiyatga ega. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar turli sabablarga ko'ra to'liq yoki qisman ko'rish qobiliyatidan mahrum bo'lishlari mumkin. Ularning rivojlanishi va hayot sifati ta'lim, tibbiyot, texnologiyalar va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga bog'liq. Quyida ushbu bolalar bilan bog'liq muhim jihatlar keltirilgan.

Ko'rish nuqsonining turlari

1. To'liq ko'rlik: Bolaning ko'zlari hech qanday nur yoki rasmni qabul qila olmaydi.

2. Qisman ko'rish: Bolaning ko'rish qobiliyati mavjud, lekin juda cheklangan. Bu qismni aniqlashda dioptriya ko'rsatkichi va ko'rish maydoni hisobga olinadi.

3. Rang ajrata olmaslik (daltonizm): Bolalar ba'zi yoki barcha ranglarni farqlashda qiynaladi.

4. Ko'z kasalliklari bilan bog'liq muammolar: Katarakta, glaukoma yoki retinopatiya kabi kasalliklar bolalarning ko'rish qobiliyatiga ta'sir qiladi.

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ehtiyojlari

1. Maxsus ta'lim:

Maxsus usullar (Brayl yozuvi, audiokitoblar) yordamida bilim olish imkoniyatlarini yaratish.

Moslashtirilgan darslik va qo'llanmalar taqdim etish.

Maxsus tayyorlangan o'qituvchilar jalb qilish. Texnologik vositalar:

Kompyuterda o'qish uchun ekran o'quvchilar (screen readers) va ovozli dasturlar. Maxsus brayl klaviaturalari va printerlar.

Harakatni yengillashtirish uchun GPS texnologiyalaridan foydalanish.

Tibbiy yordam va rehabilitatsiya: Erta tashxis qo'yish va davolash.

Ko'z protezlari va maxsus optik vositalar. Oftalmologlar va ko'rish bo'yicha mutaxassislar bilan muntazam maslahatlar.

Oila a'zolariga psixologik yordam ko'rsatish.

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarning jamiyatda erkin faoliyat ko'rsatishlariga sharoit yaratish.

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarga moslashuv strategiyalari

1. Erta reabilitatsiya: Ko'rish qobiliyatini yo'qotgan bolalar uchun imkon qadar tezroq moslashuv strategiyalarini o'rgatish.

2. O'yin va ijodiy faoliyat: Sensor vositalarni ishlatadigan maxsus o'yinlar bolalarning bilimni rivojlantiradi.

3. Jismoniy faollik: Maxsus sport turlari (masalan, ovozli to'p o'yini) orqali bolalarning jismoniy holatini yaxshilash.

Statistik ma'lumotlar

Butunjahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (WHO) ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'ylab 19 million bola ko'rish qobiliyati cheklangan.

Ulardan 1,4 million bola to'liq ko'rlik holatida.

Ko'p hollarda (taxminan 80%), erta tashxis va davolash orqali ko'rish qobiliyatini tiklash yoki yaxshilash mumkin.

Xulosam o'rnida shuni shu o'rinida nuqsoni bo'lgan bolalarning imkoniyatlarini kengaytirish jamiyatning har bir a'zosi uchun mas'uliyatli vazifadir. Ularni qo'llab-quvvatlash, ta'lim berish va moslashuvchan muhit yaratish orqali bu bolalar jamiyatning faol va foydali a'zosiga aylanishi mumkin. Shu bois, bu yo'nalishda davlat tashkilotlari, nodavlat tashkilotlar va xayriyachilar birgalikda ishlashlari zarur

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. P.M.Po'latova, L.SH.Nurmuxamedova, D.B.Yakubjonova va boshqalar."Maxsus pedagogika". T.: "Fan va texnologiya" nashriyoti, 20142.

2.V.S.Raxmanova. "Defektologiya asoslari ". T.: "Niso Poligraf" nashriyoti, 20143.

3. M.Y.Ayupova " Logopediya ". T.: "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati" nashriyoti, 20074.

D.R. Madazizova "Bolalar rivojlanishidagi nuqsonlarning klinik asoslari " . T.: "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati "

4. Sultansaidova, M. (2023). DEVELOPMENT STAGES OF PRESCHOOL EDUCATION PEDAGOGY. Confrencea, 4(04), 386-393.

5. Sultansaidova, M. (2023). SOME ASPECTS OF PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL. International Journal of Pedagogics, 3(02), 51-55.

6. Sultansaidova, M. (2023). BO'LAJAK TARBIYACHILARNI KASBGA YO'NALTIRIB O'QITISHDA METODIK TAYYORGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISH. Академические исследования в современной науке, 2(5), 107-109.

7. Babayeva, D. R., & Ochilova, X. S. (2022, October). МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARNI NUTQ O 'STIRISH ORQALI MUSTAQIL FIKRLASHGA O 'RGATISH. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No.

8. pp. 21-23).

8. Tirkashevna, R. Z. (2023). LANDSHAFT DIZAYNI BO 'YICHA TA'LIM: MUAMMOLAR VA TAKLIFLAR. Лучшие интеллектуальные исследования, 4(1), 158-164.

9. Намазбаева, Л. З., & Латипова, Л. С. (2023). ДОШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СОВРЕМЕННОМ РАКУРСЕ ВОСПРИЯТИЯ. Analysis of world scientific views International Scientific Journal, 1(4), 84-91.

10. Намазбаева, Л. З. (2023). РОЛЬ ДЕТСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТИРОВАНИЯ В РАЗВИТИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ У ДЕТЕЙ И ИХ ПОНИМАНИЯ ОКРУЖАЮЩЕГО МИРА. Лучшие интеллектуальные исследования, 4(2), 23-28.